

TEKTONIKA

Wykład 1

Wprowadzenie

dr hab. Edyta Jurewicz

pok. nr 1055

LITERATURA

- Tektonika. R. Dadlez & W. Jaroszewski
- Tektonika uskoków i fałdów. W Jaroszewski
- Słownik geologii dynamicznej. W Jaroszewski
- Structural geology of rocks and regions. W. Reynolds
- Przewodnik do ćwiczeń z geologii strukturalnej (internet)

PLAN WYKŁADÓW

- Podstawy teorii zniszczenia
- Uskoki
- Spękania
- Fałdy
- Nasunięcia płaszczowinowe
- Tektonika ciał magmowych i obszarów metamorficznych
- Halotektonika i glacitektonika
- Współczesne procesy deformacyjne (trzęsienia Ziemi)
- Metody rekonstrukcji pól naprężeń

PLAN ĆWICZEŃ

- Operacje na siatkach stereograficznych
- Diagramy konturowe jako forma analizy strukturalnej
- Mezostruktury

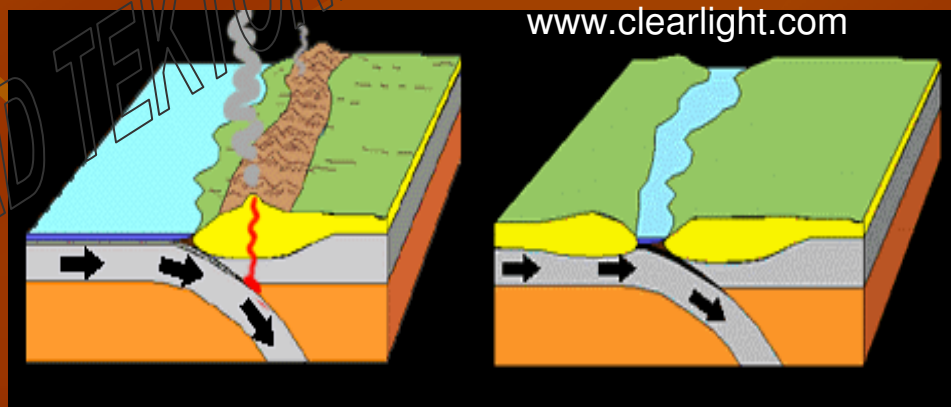

TEKTONIKA

Tektonika (gr. *tektonikê* – sztuka budowy) - nauka o budowie skorupy ziemskiej oraz o procesach wpływających na nią

~ nauka o procesach deformacyjnych i geometrycznych efektach deformacji
~ nauka o pochodzeniu i rozwoju basenów sedymentacyjnych oraz procesach ich ewolucji strukturalnej (P.H. Karnkowski)

- geotektonika – bada ruchy i rozwój zewnętrznych powłok skorupy ziemskiej

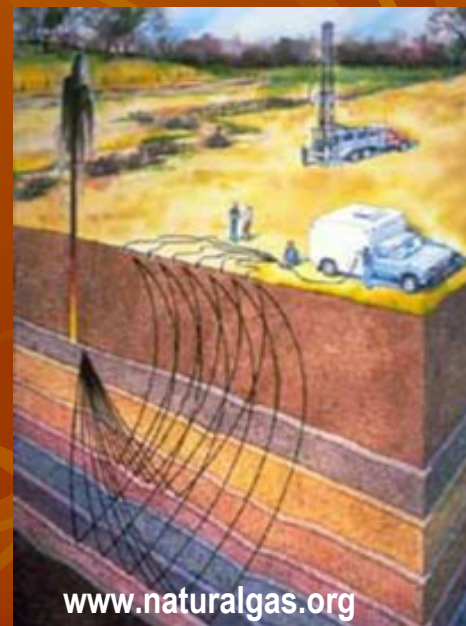
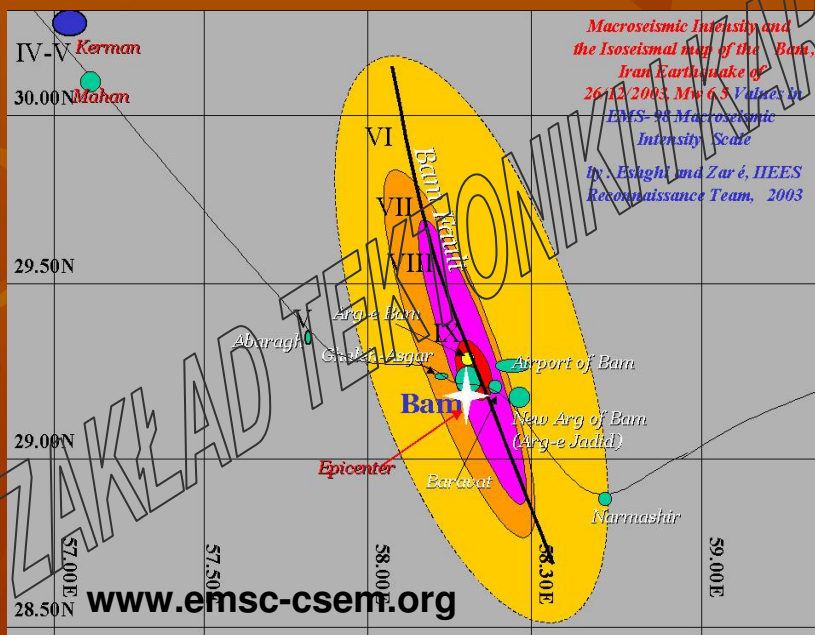

tektogeneza
tektogen

TEKTONIKA

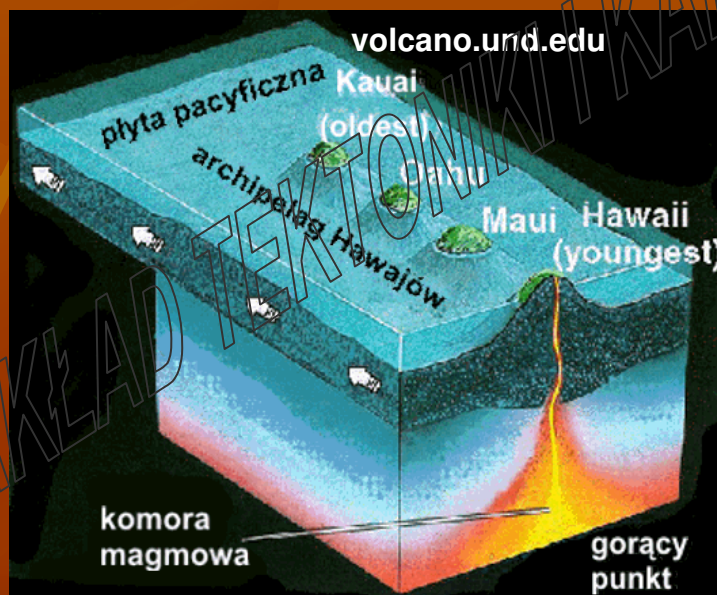
- **geofizyka** – opisuje dynamiczne procesy deformujące skały

TEKTONIKA

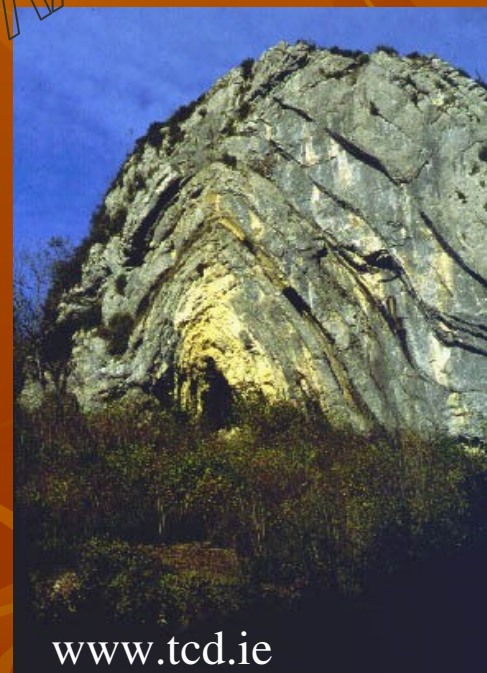
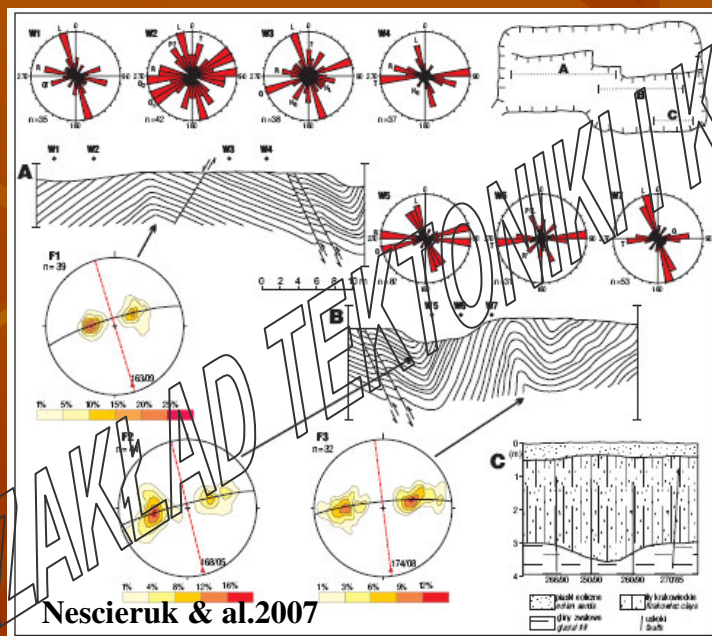
- **geodynamika** – bada siły i procesy zachodzące we wnętrzu Ziemi oraz ich wpływ na zjawiska na powierzchni planety

TEKTONIKA

- geologia strukturalna – opisuje i klasyfikuje struktury tektoniczne (np. fałdy, uskoki).

GEOLOGIA STRUKTURALNA

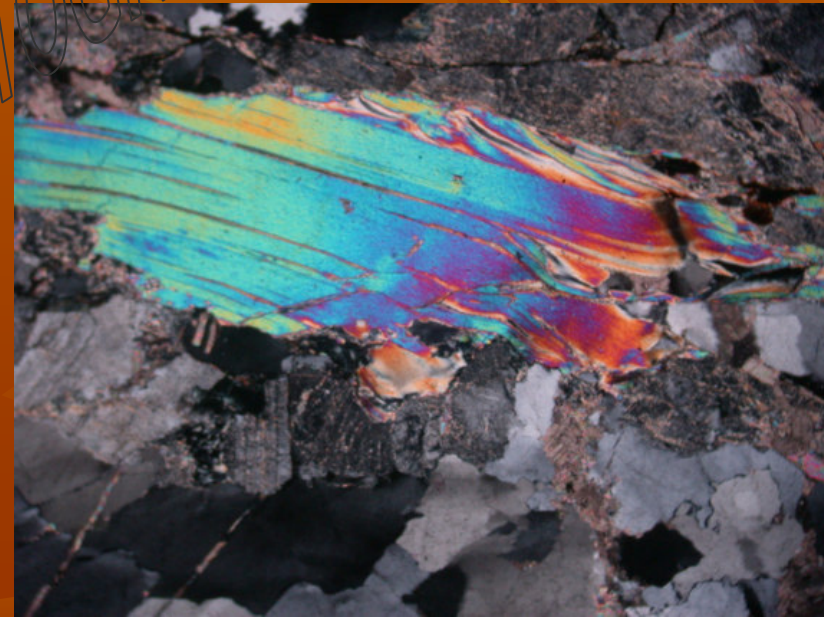
- neotektonika – bada współczesne ruchy tektoniczne

GEOLOGIA STRUKTURALNA

- mikrotektonika (petrotektonika) – zajmuje się deformacjami skał w skali mikroskopowej

GEOLOGIA STRUKTURALNA

- **glacitektonika** – zajmuje się deformacjami skał powstałymi z udziałem lodu

www.hi.is

www.hi.is

GEOLOGIA STRUKTURALNA

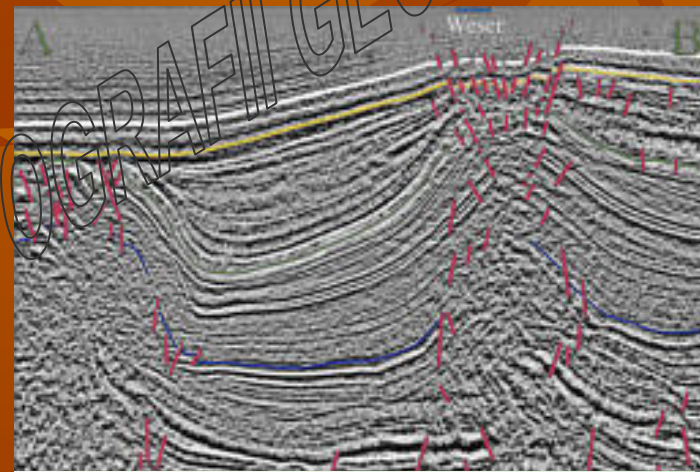
- tektonika plutonów – zajmuje się deformacjami związanymi z powstawaniem intruzji magmowych

GEOLOGIA STRUKTURALNA

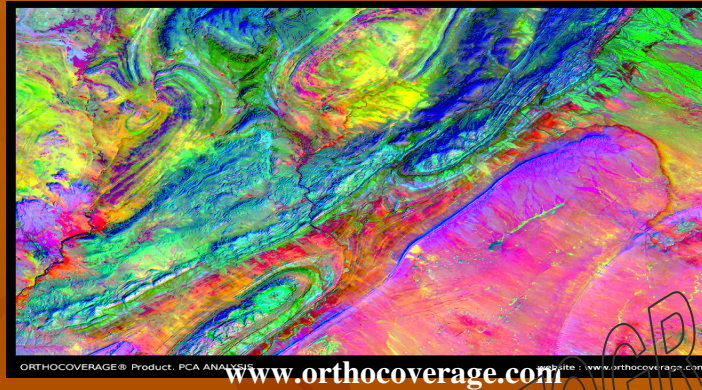
- **halotektonika** – bada deformacje związane z obecnością soli

GEOLOGIA STRUKTURALNA

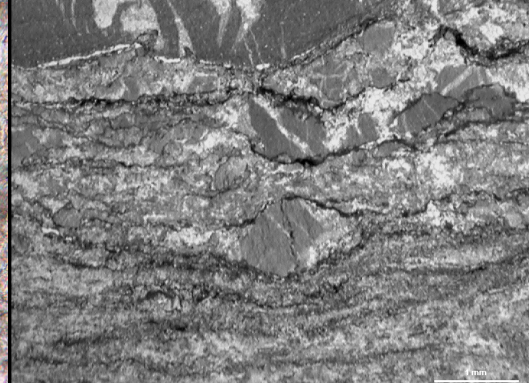
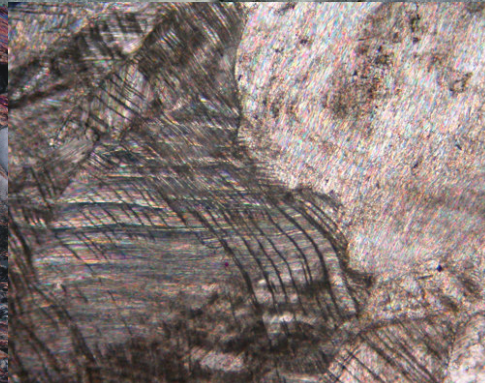
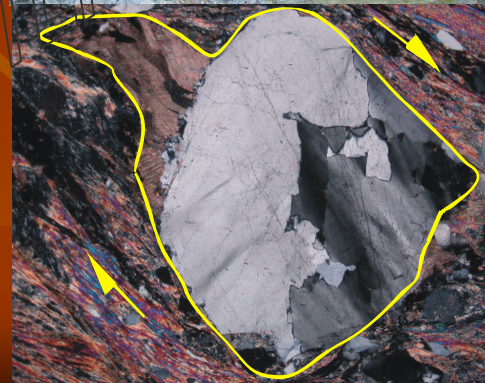
- makrostruktury

- mezostruktury

- mikrostruktury

CEL BADAŃ

- odtwarzanie geometrii struktur różnego rzędu (opisowo)
- odtwarzanie warunków deformacji (ciśnienie, temperatura)
- odtwarzanie mechanizmu deformacji (zginanie, ścinanie, płynięcie)
- rekonstrukcja układu napreżeń
- określenie czasu powstawania (chronologia zdarzeń, tektonostratygrafia)
- rekonstrukcja kierunków transportu tektonicznego

RODZAJE SKAŁ

Podział z uwagi na genezę

- osadowe/magmowe/żyłowe/metamorficzne

Podział z uwagi na właściwości mechaniczne (petrofizyczne)

- zwięzłe/sypkie (zdiagenezowane/niezdiagenezowane)
- izotropowe/anizotropowe
- podatne/niepodatne
- plastyczne/krucze (*ductil/brittle*)
- kompetentne/niekompetentne
- słabe/ mocne (*weak/strong*)

SIŁA/NAPRĘŻENIE/ODKSZTAŁCENIE

- **Siła** – jest miarą oddziaływań między ciałami
(masa x przyspieszenie)

$$F = ma \quad (1\text{N} = 1\text{kg} \times 1\text{m/s}^2)$$

- **Napreżenie** (*ang. stress*) – Jest to siła działająca na jednostkę powierzchni. Siły zewnętrzne działające na ciało wywołują powstanie sił wewnętrznych, a miarą ich gęstości jest napreżenie. Jest wielkością wektorową. Jest obrazowane trzema osiami.

$$\sigma = \frac{F}{A}$$

$$(1\text{Pa} = 1\text{kg/ms}^2)$$

- **Odkształcenie** (*ang. strain*) – jest miarą deformacji ciała poddanego siłom zewnętrznym. Jego obrazem jest elipsoida trójosiowa.
 - liniowe
 - postaciowe
 - objętościowe

NAPRĘŻENIA

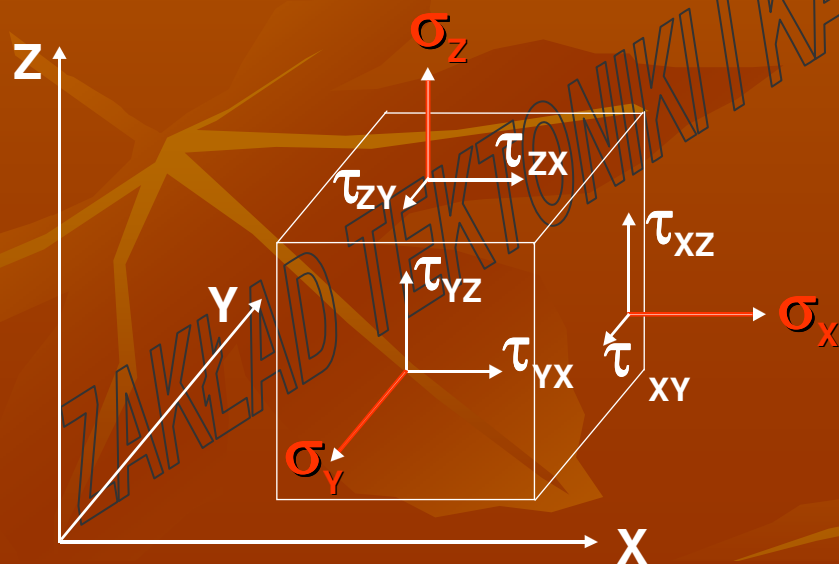
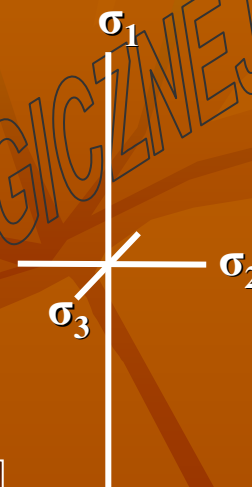
- składowe normalne (prostopadłe)

= **naprężenia główne (σ)**

$$\sigma_1 \geq \sigma_2 \geq \sigma_3$$

- składowe styczne, (równoległe)

= **naprężenia styczne = ścinające (τ)**

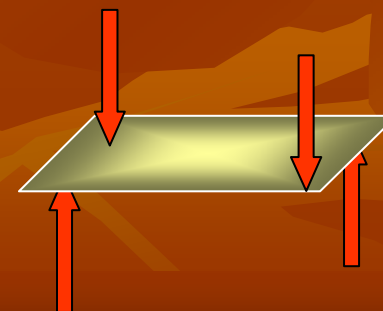
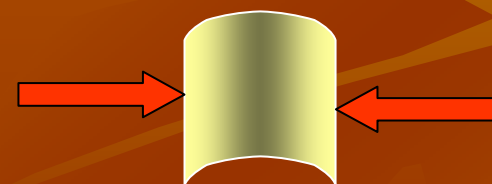
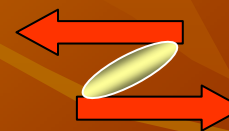
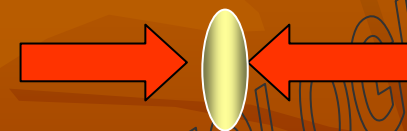
Zapis tensorowy

σ_x	τ_{xy}	τ_{xz}
τ_{yx}	σ_y	τ_{yz}
τ_{zx}	τ_{zy}	σ_z

RODZAJE NAPRĘŻEŃ

- KOMPRESJA (ściskanie)
- TENSJA (rozciąganie)
- ŚCINANIE (para sił)
- ZGINANIE
- SKRĘCANIE

POLE NAPRĘŻEŃ

- stan hydrostatyczny

$$\sigma_1 = \sigma_2 = \sigma_3$$

- przestrzeń 3D = trójosiowe pole naprężeń

$$\sigma_1 \geq \sigma_2 \geq \sigma_3$$

($\sigma_2 =$ naprężenie neutralne)

- jednoosiowe ściskanie = kompresja

$$\sigma_1 \geq \sigma_2 = \sigma_3$$

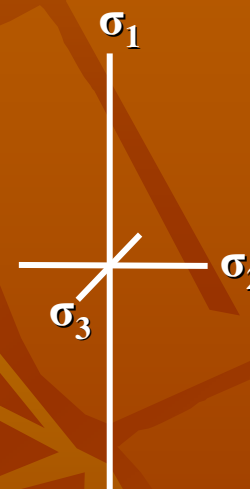
- jednoosiowe rozciąganie = tensja

$$\sigma_1 = \sigma_2 > (-\sigma_3)$$

kula

elipsoida

dysk

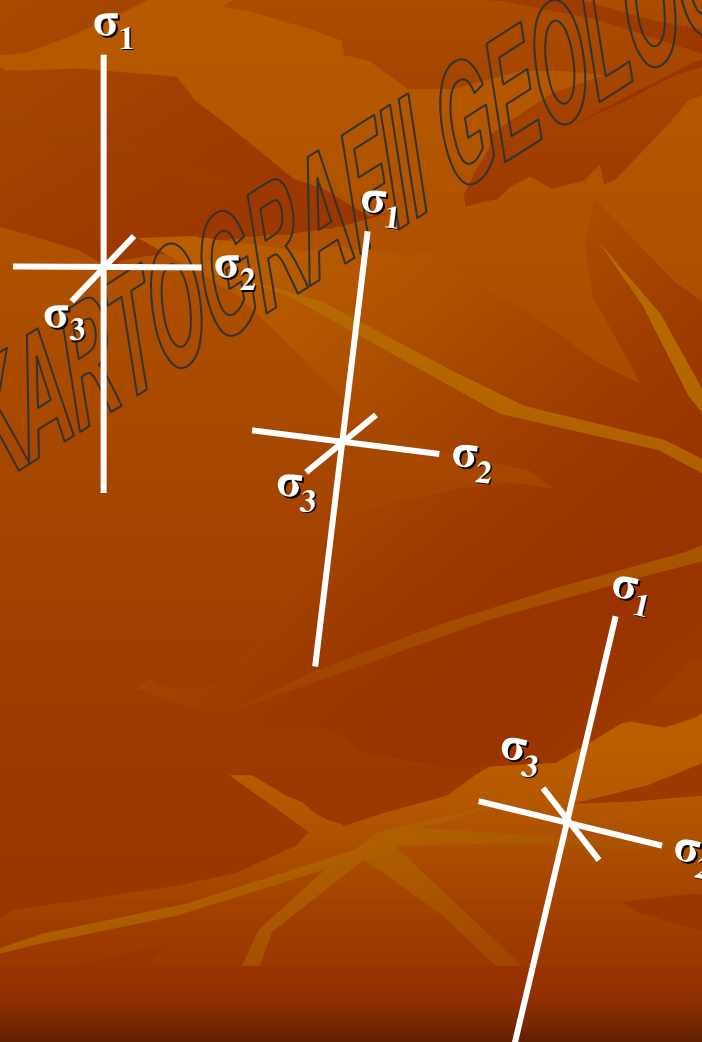

SYMETRIA POLA NAPRĘŻEŃ

Rozpatrywana względem powierzchni Ziemi

- symetria rombowa
- symetria jednoskośna
- symetria trójskośna

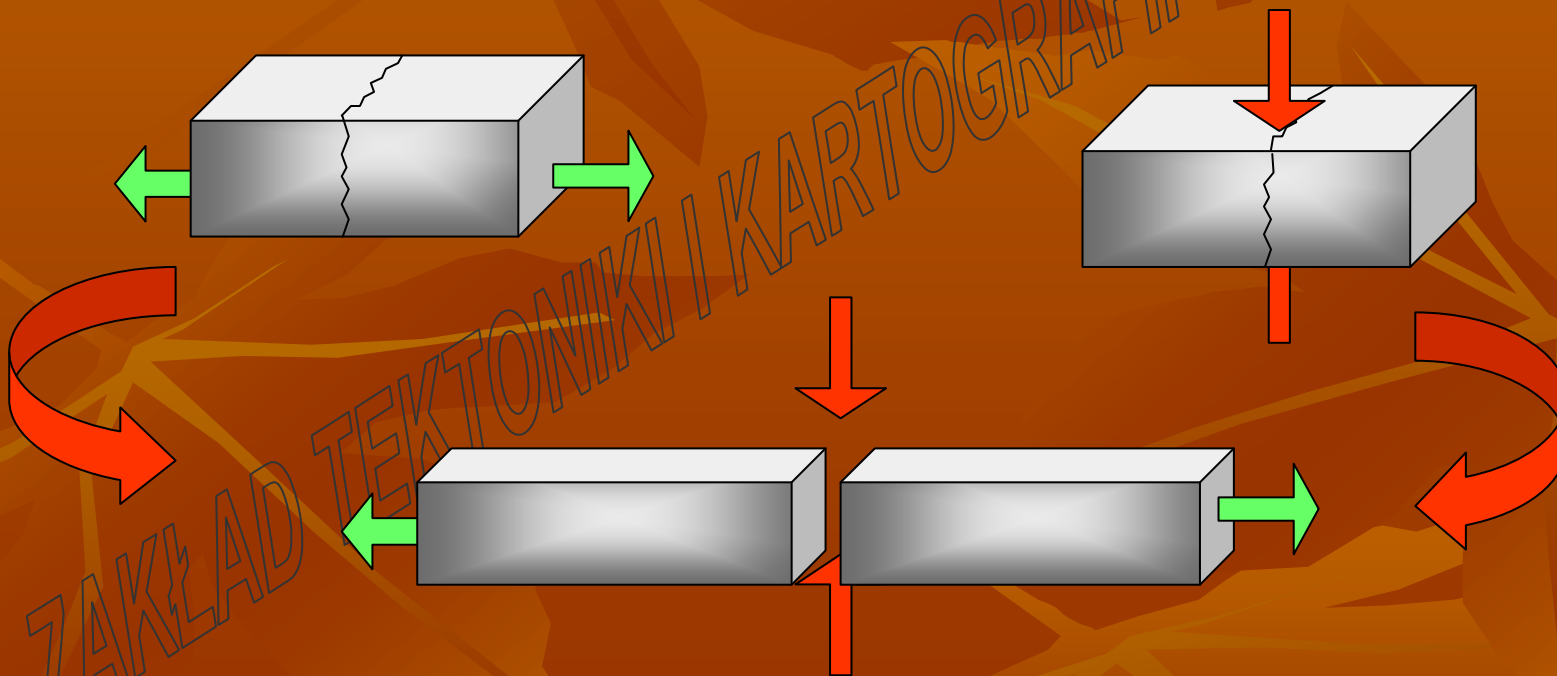

TENSJA / EKSTENSJA (rozrywanie)

$$\sigma_1 = \sigma_2 > (-\sigma_3)$$

$$\sigma_1 > \sigma_2 > \sigma_3$$

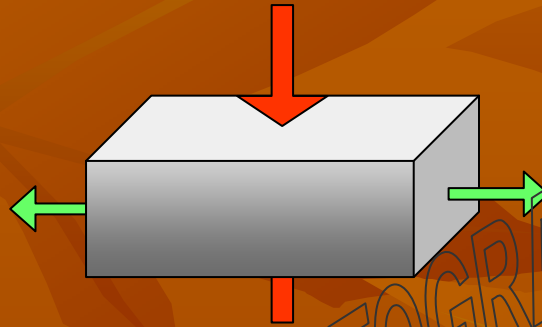
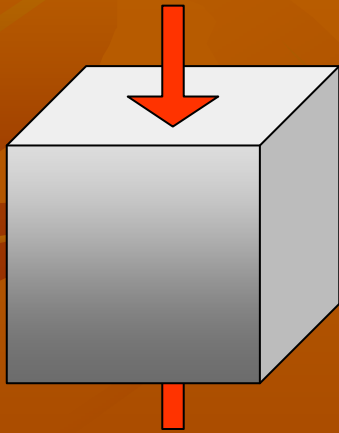

ZAKŁAD

TEKTONIKI I KARTOGRAFII GEOLOGICZNEJ

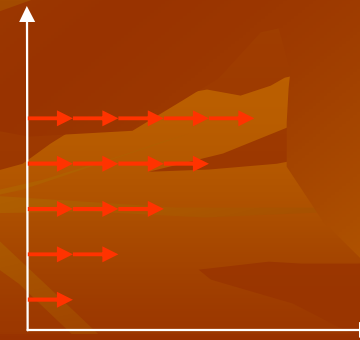
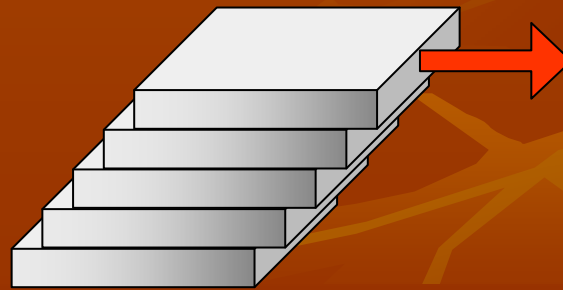
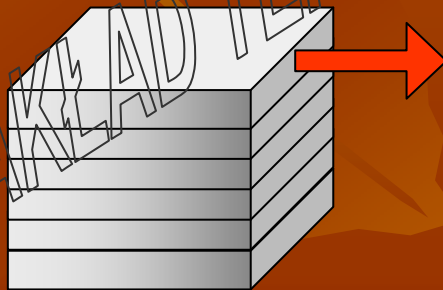

ŚCINANIE CZYSTE (*pure shear*)

- homogeniczne spłaszczenie
- składowa ścinająca = 0

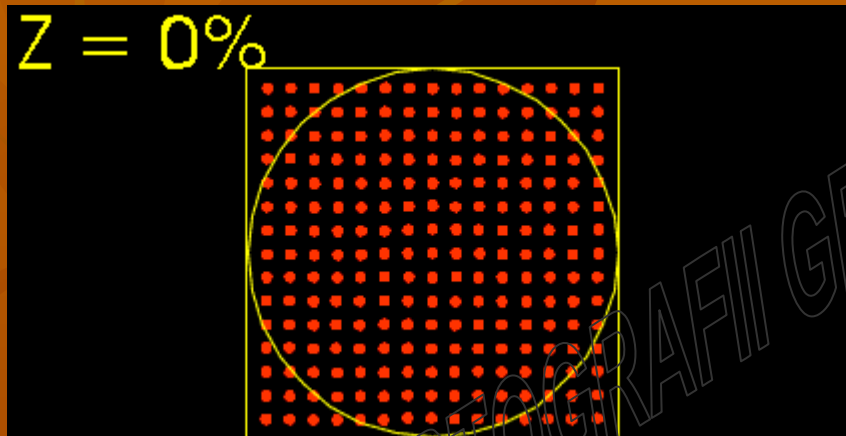
ŚCINANIE PROSTE (*simple shear*)

- sumowanie się translacji
- naprężenia normalne = 0

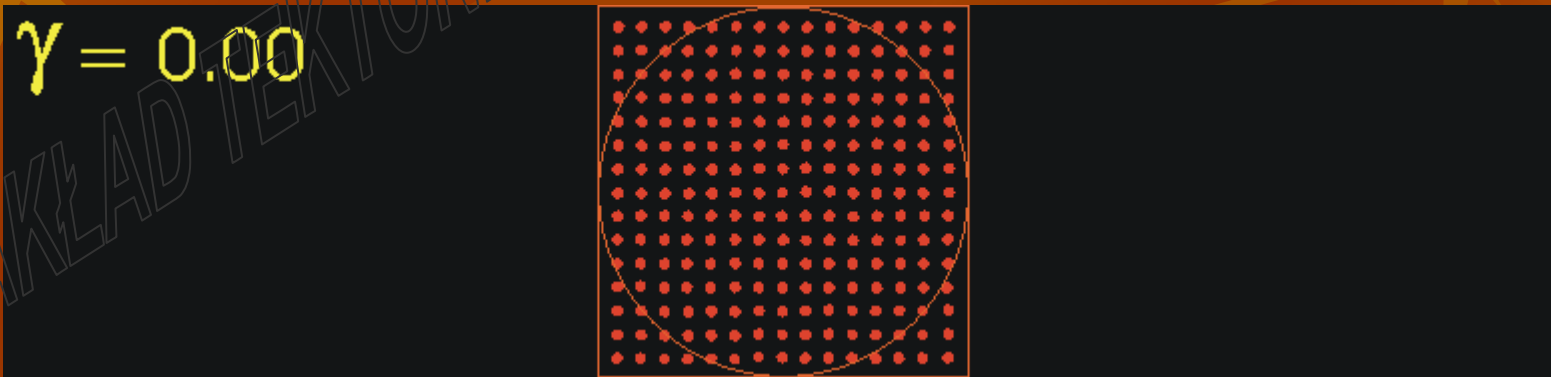

ŚCINANIE CZYSTE

www.holcombe.net.au

ŚCINANIE PROSTE

www.holcombe.net.au

RODZAJE ODKSZTAŁCEŃ

- **jednorodne/niejednorodne**
 - ciało izotropowe
 - ciało anizotropowe
- **podatne/niepodatne**
 - ciało podatne
 - ciało niepodatne (kruche)
- **odwracalne /nieodwracalne**
- **postaciowe/objętościowe**
- **ciągłe/nieciągłe**

WŁAŚCIWOŚCI SKAŁ

Podatność – wartość możliwych odkształceń ciągłych w materiałach skalnych

Plastyczność – w sensie potocznym: łatwość uzyskiwania odkształceń trwałych

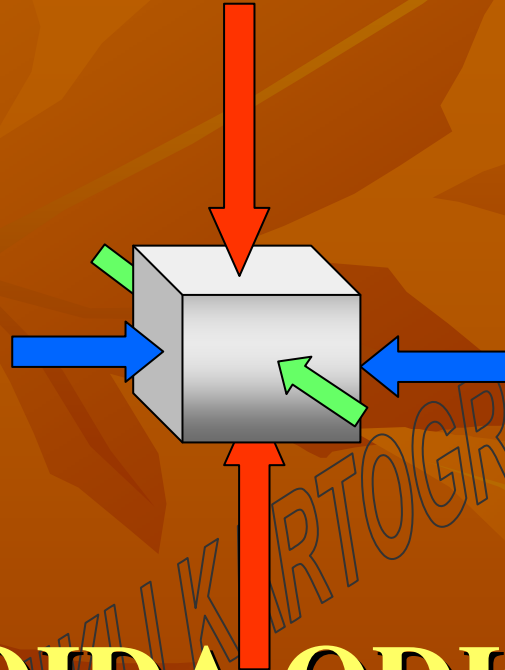
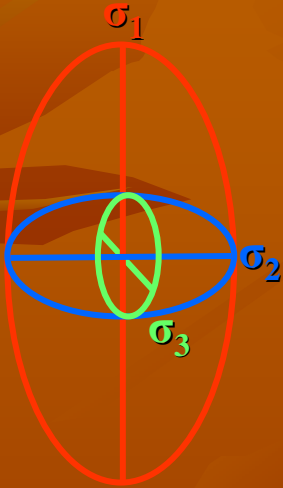
Sprężystość = elastyczność – zdolność do powracania do pierwotnego kształtu i rozmiaru

Lepkość – właściwość płynów polegająca na powstawaniu w nich naprężeń zależnych od prędkości odkształcenia

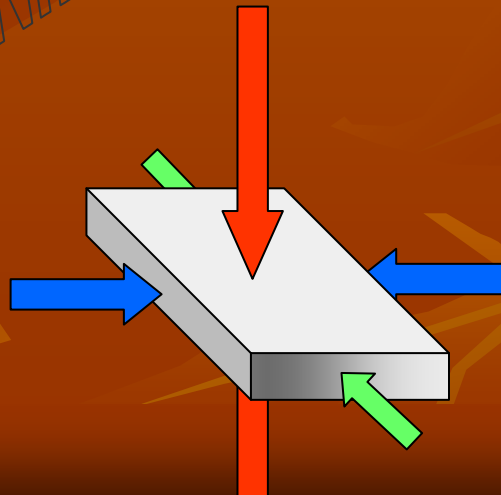
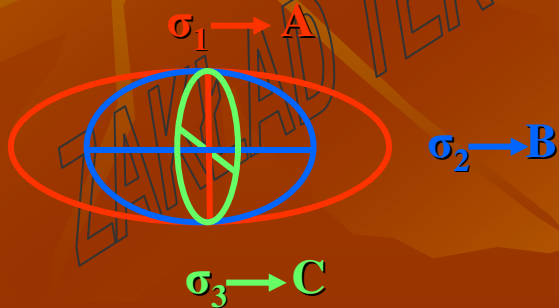
Płynięcie – odkształcenie trwałe nie doprowadzone do zniszczenia

ELIPSOIDA NAPRĘŻEŃ

ELIPSOIDA ODKSZTAŁCEN

PYTANIA:

- Co to jest symetria pola naprężeń i jakie znasz jej rodzaje?
- Przedstaw graficznie efekty ścinania prostego i czystego.